

**ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ВИНИКНЕННЯ СУДОВИХ ПОМИЛОК
(НА МАТЕРІАЛАХ СПРАВ СУДІВ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ)**

Проаналізовано найбільш поширені погляди науковців щодо питання причин та умов існування судових помилок. Здійснено власний аналіз цього питання. Охарактеризовано окремі причини та умови існування судових помилок при розгляді та вирішенні справ у судах першої інстанції. Визначено, які обставини можуть бути віднесені до умов існування судових помилок, а які – до причин.

Постановка проблеми. Стаття 55 Конституції України передбачає, що кожному гарантується судовий захист його прав та свобод [14, ст. 55]. На розвиток даного конституційного положення у чинному цивільному процесуальному законодавстві передбачено, що кожна особа має право в порядку, встановленому Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПК України), звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів [20, ст. 3]. Відповідно до статті 1 ЦПК України завданнями цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави [20, ст. 1]. Однак, в результаті допущення судових помилок суддями ухвалюються незаконні та необґрунтовані рішення, що в свою чергу перешкоджає досягненню завдань цивільного судочинства.

Причини та умови, які дозволяють визначити природу судових помилок, мають величезне практичне значення, а саме дають можливість виробити форми і зміст засобів, способів та методів організаційно-правового характеру усунення судових помилок. Актуальність теми полягає в тому, що виявивши причини та умови існування судових помилок, можна не тільки усунути судову помилку, але й попередити та запобігти її існування.

Ступінь наукової розробки проблеми. Питання щодо характеристики поняття судової помилки, правової природи, ознак, причин та умов існування судових помилок досліджували в своїх працях такі науковці як П.В. Алексеев, Е.В. Васьковський, Л.А. Волошина, Н.Н. Вовленко, О.С. Грицанов, Г.О. Жилін, В.М. Жуйков, І.М. Зайцев, К.Р. Мурсалимов, О.В. Панін, І.Л. Петрухін, Л.О. Терехова, Е.Г. Трішина, А.В. Цихоцький та ін. Однак аналіз причин та умов існування судових помилок при розгляді та вирішенні справ у судах першої інстанції є неповним.

Мета статті полягає у дослідженні наукових поглядів щодо аналізу причин та умов існування судових помилок та у проведенні власного дослідження даного питання.

Виклад основного матеріалу. В світі не існує явищ і подій, які б не мали причини та умови свого виникнення та існування. Судова помилка також має визначені причини та умови свого існування. Під судовою помилкою ми розуміємо – неправомірну дію (бездіяльність) уповноваженого суб'єкта (судді), вчинену незалежно від його вини, відображену в конкретному процесуальному документі, яка порушує норми процесуального і (або) матеріального права, спричиняє недосягнення мети та невиконання завдань цивільного судочинства, в результаті якої конкретне судове рішення може бути скасоване чи змінене як вищестоящою судовою інстанцією, так і судом першої інстанції.

До причин судових помилок різні автори відносять найрізноманітніші обставини: 1) надмірне навантаження на суддів [6, с. 7]; 2) нестабільність та відсутність однакового правозастосування у судовій практиці, постійне оновлення законодавства, відсутність негайної інформації про практику застосування нового законодавства, концептуальна застарілість діючих процесуальних законів [15, с. 3-5]; 3) недостатньо високий рівень підготовки і навчання суддів, недостатнє інформування судів, відсутність однакового тлумачення і застосування закону [17, с. 13]; 4) недосконалість процесуального законодавства, незадовільне фінансове і матеріально-технічне забезпечення судів [19, с. 13-15]; 5) оновлення судівського корпусу і відсутність у молодих суддів необхідної практики [16, с. 4]; 6) вирішення судом справи на основі нормативного акту, який згодом визнаний неконституційним [2, с. 2] та ін.

На думку О.С. Грицанова, в судовій діяльності є об'єктивні причини для помилок. Вони полягають в недосконалості окремих процесуальних інститутів, складності та значному обсязі законодавства, яке підлягає застосуванню при

розгляді цивільних справ, прогалинах в матеріальному праві, а також в умовах роботи суддів та інших службових осіб суду. Автор всі помилки поділяв на дві групи: не пов'язані з особистістю судді (об'єктивні) та причини суб'єктивного характеру. До першої групи О.С. Грицанов відносив: наявність підготовки до судового засідання, якість проведеного судового розгляду, вдосконалення матеріальних законів та умов роботи суддів. До другої – юридичну і професійну підготовку судді, його професійні якості, рівень правосвідомості та загальної культури, психологічну підготовку [5, с. 129].

Г.О. Жилін, досліджуючи питання судових помилок, зазначив, що у багатьох судів відношення до дотримання процесуальних норм достатньо зневажливе. Не є виключенням судді вищестоящих інстанцій, які при скасуванні рішення не завжди відображають у постановках процесуальні порушення, які стали причиною неправильного застосування норм матеріального права [6, с. 6].

Автор вважає, що можливе виділення наступних основних причин судових помилок: прогалини в професійній підготовці та недостатній досвід роботи судді; недоліки в сфері індивідуальних психологічних властивостей особистості судді; недбалість та упущення в роботі [7, с. 53].

В іншій своїй роботі Г.О. Жилін стверджує, що основними причинами судових помилок є ті ж самі, що і впливають на недостатню доступність судового захисту, тобто надмірне навантаження на суди. Впливає на якість правосуддя і низький рівень законодавства, кадрове забезпечення судів, особливо підбір, навчання і перепідготовка суддів [6, с. 7].

Таким чином, в першому випадку Г.О. Жилін говорить про те, що причинами судових помилок є тільки суб'єктивні обставини, пов'язані з особистістю судді, а в другому – вказує на об'єктивні факти, які ніяк не залежать від судді.

І.М. Зайцев, вважає, що автори, які підкреслюють об'єктивний характер судових помилок, по суті говорять про непричетність суддів до їх існування. На його думку, об'єктивізація причин судових помилок теоретично неспроможна і шкідлива в практичному відношенні. Вона може призвести до визнання їх неминучості. При такому підході недалеко і до утвердження «права на судову помилку». Суд може і повинен запобігти будь-якій неправильності, а раз вона вже допущена, то він спроможний її виправити як можна скоріше та ефективніше. Не можна забувати, що судові помилки протиправні. Саме через це в

нашій дійсності у них не може бути соціальної бази. Кожна допущена неправильність свідчить про процесуальні упущення, невикористання всіх процесуальних засобів, які є в розпорядженні суду [9, с. 65].

Даний автор причини судових помилок вбачав головним чином в особистості судді. Вважав, що причини судових помилок суб'єктивні. Вони виникають у процесуальній діяльності службових осіб, в них завжди винні люди, які не змогли чи не захотіли точно виконати всі приписи закону при вирішенні конкретного питання чи справи. Будь-яку конкретну помилку нескладно пояснити суб'єктивними причинами, пов'язаними з особистістю судді. Всі інші фактори також здійснюють вплив, але їх роль настільки незначна, що ними можна або знехтувати в практичній діяльності, або відносити їх до умов вчинення помилок. Виходячи із свого розуміння, всі причини судових помилок І.М. Зайцев поділяв на три групи: 1) недостатня юридична кваліфікація суддів; 2) недобросовісне відношення до виконання службових обов'язків; 3) вчинення суддями злочинних дій.

Першопричини судових помилок, на його думку, знаходяться за рамками судочинства і мають непроцесуальний характер. Крім того, він настоює на важливості відмежування причин судових помилок від умов, які більш численні, пов'язані з судовим пізнанням, судовим правозастосуванням, організацією роботи суду, загальними умовами життєдіяльності судів [8, с. 69-70, 71].

Головними причинами судових помилок, на нашу думку, є недостатній рівень навчання та професійної підготовки суддів, відсутність відповідних моральних якостей, відсутність досвіду правозастосування. Окремим суддям бракує професійних знань, досвіду, вихованості, об'єктивності, відповідальності при прийнятті рішень.

Якими ж юридичними якостями повинен володіти суддя? Йому необхідно досконало знати правові норми, які підлягають застосуванню, і ті, які регламентують його діяльність в тій сфері, в тому конкретному напрямку, де він здійснює правозастосування. Якісне, безпомилкове правозастосування неможливе, якщо суддя не знає норм, які потрібно застосовувати. Крім цього, йому необхідно чітко зрозуміти основні принципи права, що дозволить йому орієнтуватися у складних, нестандартних ситуаціях, знайти оптимальне рішення у процесі здійснення своєї діяльності. Якщо суддя не знає принципів права, будь-яка нестандартна ситуація може викликати допущення ним помилки. Незнання

норм та принципів права може бути наслідком низької якості навчання у вузі, недостатності підвищення професійної кваліфікації судді, результатом особистого небажання здобувати спеціальні знання, недбайливості, ліні. Якщо це має місце в силу об'єктивних причин (перезавантаженість), то є надія, що при визначених умовах це буде виправлено. Але якщо незнання – це результат небажання підвищити свій професійний рівень, то виправити це можна тільки загрозою застосування різного роду санкцій.

Отже, якщо у судді відсутні знання чи правильні уявлення про норму, яка застосовується, про норми, які регулюють процес правозастосування, звичайно можливість допущення помилки дуже велика. Юридична необізнаність судді може проявлятися і в нерозумінні змісту тих чи інших норм, незнанні спеціальних категорій. Звичайно одного тільки знання для безпомилкового правозастосування недостатньо. Необхідно ще і бажання, готовність дотримуватися встановлених правил. Така готовність формується в силу особливої психологічної установки судді, суть якої полягає в прийнятті вимог закону, кваліфікації їх як справедливих, таких які необхідно виконувати. Якщо це відсутнє, то на безпомилкову роботу судді може ще вплинути страх перед можливістю застосування до нього санкцій, критикою зі сторони суспільства та негативним відношенням оточуючих.

Що стосується моральних якостей судді, то слід сказати, що вони впливають на формування почуттів законності та справедливості. Низькі моральні якості можуть призвести до формального здійснення правозастосування, небажання вникати в деталі справи і, як наслідок, до судової помилки. Відсутність принципівості, нездатність відстоювати свою точку зору може призвести до того, що суддя буде легко піддаватися впливу осіб, які зацікавлені в помилковому вирішенні справи. Недобросовісність може призвести до недбалого оформлення рішення, невиконання всіх необхідних дій при розгляді та вирішенні справ.

Недостатність досвіду судді може проявлятися в тому, що він ще не володіє досконало всіма прийомами і способами здійснення правозастосування, зокрема, не володіє необхідними для безпомилкової роботи навичками в оцінці існуючих фактичних даних, використовує їх невміло, недооцінює чи переоцінює значущість тих чи інших фактичних обставин. Недосвідчений суддя може залишити поза увагою деякі важливі обставини, які необхідні для ухвалення законного та обгрунтованого рішення.

Про існування вказаних вище причин судових помилок свідчить навіть одна з передбачених цивільним процесуальним законодавством підстава для скасування рішення суду першої інстанції і ухвалення нового рішення або зміни рішення, що призводить до усунення судової помилки, – це порушення або неправильне застосування норм матеріального або процесуального права [20, ст. 309].

Особливо гостро обговорюється в юридичній літературі така причина судових помилок як порушення судами процесуальних строків розгляду справ. Встановлені законом процесуальні строки, протягом яких суд зобов'язаний призначити судові засідання і приступити до розгляду справи, постійно порушуються. Основні причини грубого порушення встановлених законом строків розгляду справ знаходяться за рамками судової діяльності. Головними з них є надмірне навантаження суддів та несвоєчасне і неповноцінне матеріально-технічне забезпечення судів. Існують випадки, коли суддям доводиться відкладати розгляд справи, а графік роботи настільки напружений, що вільних місць в передбаченому законом періоді уже нема – так і порушується строк. А причинами для відкладення справи можуть бути різноманітні обставини, але, в основному, це трапляється не з вини суду. Наприклад, сторона не з'явилася і нема повідомлення про те, що вона повідомлена про час і місце судового засідання. Також причиною негативного впливу на дотримання процесуальних строків є призначення суддями часу та місця судового засідання без врахування часу реально необхідного для отримання сторонами повістки і підготовки до судового розгляду [3, с. 15].

М. Богатирьов та О. Галкін, аналізуючи дане питання, вказують, що вивчення причин порушення процесуальних строків показало, що судді недооцінюють вимог норм процесуального права і завідомо порушують їх, посилаючись на завантаженість. Основними причинами відкладення справ є неявка в суд свідків, адвокатів, тривалі строки проведення експертиз. Бувають випадки неорганізованості, неякісної підготовки справ до розгляду [4, с. 41].

В юридичній науці широкого розповсюдження отримала думка про те, що причини судових помилок взаємопов'язані з умовами, які сприяють їх вчиненню. В літературі стосовно причин та умов існування судових помилок точки зору різних авторів розділилися. На думку одних авторів, причини судових помилок знаходяться за рамками судочинства, мають не процесу-

альний характер і ховаються завжди в суб'єктивному, тобто відносяться до особистості правопорушника [10, с. 13; с. 24]. Інші автори також вважають, що природа і причини судових помилок полягають в суб'єктивному, але при цьому не виділяють окремо причини і умови судових помилок, а ототожнюють їх, відносячи до них і складність встановлення фактичних обставин справи, зневага до норм процесу, недостатнє розуміння норм матеріального права та ін. [13, с. 43-44].

Так, Алексеев П.В. та Панін О.В. зазначають, що співвідношення причин та умов можуть трактуватися різним чином. Однак головне питання полягає у виявленні критеріїв відокремлення причин і умов. Можна розрізнити причину і умову за характером дії факторів, їх складових. Фактори, які складають причину, при настанні наслідків мають активний характер дії. Зміна причини викликає суттєві зміни в характері наслідків. Межа, яка відокремлює причину від умови, досить відносна. У визначеному контексті розглянута причина може бути віднесена до сукупності необхідних умов, а умови можуть бути включені у склад певної причини [1, с. 417].

На думку І.М. Зайцева, причини самі по собі без відповідних умов не можуть породжувати судові помилки. Для того, щоб викликати ті чи інші неправильності, причини обов'язково взаємодіють з визначеними умовами. На взаємодію причини і наслідку здійснюють вплив оточуючі їх явища, сукупність яких називається умовами. Умови – це такі явища, які необхідні для настання даної події, але самі по собі її не викликають [9, с. 69].

Л.О. Терехова пропонує відкинути стійке поєднання «причини і умови судових помилок» та використовувати єдине поняття – «причини» судових помилок (або «фактори», які спричинили судові помилки). Використання єдиного терміну застереже від безперспективних намагань створення якихось класифікацій. Обґрунтовує вона це тим, що напрямок дослідження, при якому обумовлюється необхідність розмежування причин і умов судових помилок склався по причині наявності багаточисленних розуміннь поняття судової помилки. На її думку, стійке словосполучення «причини і умови судових помилок» настільки затвердилося в юридичній літературі, що більшість авторів використовують його, не задумуючись про змістовну суть. А ті, хто задумується над цим, намагаються знайти і розкрити ці причини та умови, впорядкувати і класифікувати їх. Автори ставлять перед собою ціль створити загальну конструкцію, в той час як будь-яка

судова справа є індивідуальною. В більшості справ допущені порушення є індивідуальними і дуже рідко можуть бути піддані якісному узагальненню. Таким чином, вона вважає, що неспроможність розмежування «причин» і «умов» впливає із двох неправильно визначених начал: 1) дуже широкого розуміння судової помилки, віднесення до судових помилок будь-яких порушень, допущених суддями; 2) ігнорування індивідуальності конкретної справи, при якій не існує універсальних схем [18, с. 68].

На нашу думку, потрібно відокремлювати причини від умов. Причина з необхідністю породжує наслідок тільки при наявності визначених умов. Це означає, що дія тої чи іншої причини залежить від умов. Причина – це те, що змушує яку-небудь іншу річ почати існувати. А умова – це обставина, яка стимулює виникнення та існування судових помилок, але сама по собі не породжує їх. Умови супроводжують причини в просторі та часі та, впливаючи на них, забезпечують їх розвиток [12, с. 95]. Причини завжди породжують визначені наслідки. І хоча наслідки з необхідністю впливають із причини при визначених умовах, але самі умови не породжують наслідки. Умови створюють своєрідний фон, спричиняють появу інших детермінуючих факторів або гальмують їх вплив [11, с. 48]. Внаслідок цього можна сказати, що причини та умови по різному впливають на наслідки. Інколи достатньо однієї причини і однієї умови для того, щоб наступили небажані наслідки, а інколи необхідна визначена сукупність причин та умов для допущення судової помилки.

Умовою виникнення судових помилок можна визнати протиріччя і незрозумілість діючого законодавства. Існуючі юридичні колізії вносять в правову систему неузгодженість, створюють проблеми в правозастосуванні, ускладнюють користування законодавством. Щоб усунути колізію, потрібний високий професіоналізм судді. Також в законодавстві бувають випадки, коли повністю чи частково відсутні необхідні юридичні норми, оскільки жодне досконале законодавство не в змозі врахувати всі можливі різноманіття суспільних відносин, які потребують правового врегулювання. Такі проблеми суд повинен вирішити шляхом аналогії закону чи аналогії права.

Серед умов необхідно виділити також велику завантаженість суддів. Перевантаження призводить до стомлюваності та стресів, що впливає на якість правозастосування. Крім цього, внаслідок великої завантаженості особі не вистачає часу на читання спеціальної літератури, а

значить і на ретельну підготовку прийняття конкретного рішення, на підвищення його професійного рівня в цілому. Негативний психологічний вплив на суддю може бути і від нерівномірності завантаження.

Неблагополучну основу для здійснення безпомилкової правозастосовчої діяльності створює погане матеріально-технічне забезпечення правозастосовчого процесу. Це може бути, наприклад, недостатність службових кабінетів, технічних засобів та ін.

Також умовою виникнення судової помилки може бути ускладнення діяльності суддів особами, зацікавленими в результатах вирішення справи. Пояснення сторін складають одне з найважливіших засобів доказування, оскільки позивач та відповідач, на відміну від інших учасників процесу, можуть дати важливу інформацію по суті справи. Отже, у зв'язку з їх зацікавленістю в результатах вирішення справи, можуть бути пояснення, які не відповідають дійсності. Вони усвідомлюють свій інтерес, який не завжди співпадає з інтересом правосуддя, тому кожна сторона прагне, щоб рішення було ухвалено на її користь, і, таким чином, може давати неправдиві пояснення.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити **висновок** про те, що причини та умови існування судових помилок при розгляді та вирішенні справ у судах першої інстанції різноманітні та багаточисленні. Судові помилки представляють найбільшу небезпеку, коли вони вчасно не виявляються і не виправляються, тобто вони підривають авторитет суддів, які ухвалили незаконне та необгрунтоване рішення. Виявляючи та усуваючи причини та умови судових помилок, а також самі помилки, ми цим самим удосконалюємо систему гарантій правосуддя і підвищуємо його ефективність.

На нашу думку, до причин судових помилок слід віднести: недостатній рівень навчання та професійної підготовки суддів; відсутність відповідних моральних якостей у суддів; недостатнє знання норм матеріального і процесуального права; недобросовісність, поверхневе, недбале і формальне відношення суддів до виконання своїх повноважень; невміння правильно організувати свою роботу; неухвалюване оформлення процесуальних документів; відсутність досвіду роботи; ігнорування роз'яснень вищих судових органів держави по застосуванню законодавства; суб'єктивні погляди, симпатії та антипатії судді; низький рівень дисципліни суддів; упередженість суду; порушення встановлених законом процесуальних строків та ін.

До умов, тобто обставин, які сприяють виникненню наслідків певною причиною, але самі по собі судову помилку не викликають, можна віднести наступні: недосконалість, прогалини та протиріччя діючого матеріального та процесуального законодавства; постійне оновлення законодавства і нестабільність судової практики; надмірна завантаженість судів; недостатнє фінансування судів, їх матеріально-технічне забезпечення, умови праці суддів та працівників апарату суду; різний підхід судів до оцінки наявних в справі доказів і кваліфікації правовідносин сторін; вирішення судом справи на основі нормативного акту, який в подальшому визнається неконституційним; незадовільне кадрове забезпечення судів (підбір, навчання і перепідготовка суддів); недосконалість доступних мір впливу та відповідальності суддів; недостатня кваліфікація секретарів судового засідання та низький рівень оплати їх праці; неявка адвокатів, свідків на судові засідання; необхідність призначення експертів, тривале невиконання експертними установами визначень судів та ін.

Список літератури

1. Алексеев П. В. *Философия : учебник.* - [изд. второе, пер. и доп.] / П. В. Алексеев, А. В. Панин. - М. : Проспект, 1998. - 568 с.
2. Анишина В. *Применение постановлений Конституционного Суда РФ судами общей юрисдикции.* // *Российская Юстиция.* - 1999. - № 11. - С. 2-3.
3. Верин В. П. *О проблеме соблюдения процессуальных сроков рассмотрения уголовных и гражданских дел* // *Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации.* - 1996. - № 10. - С. 14-16.
4. Галкин Л. *Судебный контроль за сроками рассмотрения дел* / Л. Галкин, Н. Богатырев // *Российская Юстиция.* - 2000. - № 7. - С. 41-42.
5. Грицанов А. С. *Кассационное производство в советском гражданском процессе* / А. С. Грицанов. - Томск : изд. Томского ун-та, 1980. - 156 с.
6. Жилин Г. А. *Защита прав человека в гражданском судопроизводстве* // *Российская Юстиция.* - 1998. - № 1. - С. 5-7.
7. Жилин Г. А. *Целевые установки гражданского судопроизводства и проблема судебной ошибки* // *Государство и право.* - 2000. - № 3. - С. 51-58.
8. Зайцев И. М. *Причины и условия совершения судебных ошибок и проблема их предупреждения* // *Реализация процессуальных норм органами гражданской юрисдикции.*

Межвузовский сборник научных трудов. Свердловск, 1988. - С. 68-72.

9. Зайцев И. М. Теоретические вопросы устранения судебных ошибок в гражданском процессе : дис. ... д-ра юрид. наук / И. М. Зайцев. - Саратов, 1986. - 388 с.

10. Кудрявцев В. Н. Правонарушения: их причины и предупреждение / В. Н. Кудрявцев. - М., 1977. - 149 с.

11. Карташов В. Н. Юридическая деятельность в социалистическом обществе В. Н. Карташов / Ярославль, 1987. - 158 с.

12. Категории материалистической диалектики / [под. ред. М.М. Розенталя и Г.М. Штракса]. - М., 1956. - 260 с.

13. Колб Б. Природа и причина судебных ошибок // Законность. - 1997. - № 7. - С. 41-44.

14. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.rada.gov.ua.

15. Лебедев В. От концепции судебной реформы к новым идеям развития судебной системы // Российская юстиция. - 2000. - № 3. - С. 2-5.

16. Лебедев В. Расширение доступа к правосудию – одна из целей судебной реформы // Российская юстиция. - 1999. - № 9. - С. 2-4.

17. От реформирования к совершенствованию судебно-арбитражной системы, укреплению независимости судебной власти. [Изложение доклада Председателя Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации В. Ф. Яковлева] // Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации. - 1998. - № 4. - С. 5-20.

18. Терехова Л. А. Право на исправление судебной ошибки как компонент судебной защиты процессе : дис. ... д-ра юрид. наук / Л. А. Терехова. - Екатеринбург. - 2008. - 458 с.

19. Топильская Л. Как нам обустроить судебную власть // Российская юстиция. - 2000. - № 11. - С. 13-15.

20. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.rada.gov.ua.

Стаття надійшла до редколегії 02 грудня 2010 року.

Рекомендована до опублікування у "Віснику" членом редколегії О.В. Гетманцевим.

N.M. Kushnir

CAUSES AND CONDITIONS OF JUDICIAL MISTAKES EMERGENCE (ON THE CASES MATERIALS OF THE FIRST INSTANCE COURTS)

Summary

The most prevalent scientists' points of view concerning the existence of the problem of causes and conditions of judicial faults are analyzed in the article. The personal analysis of its matter has been done. Particular causes and conditions of the existence of such mistakes are characterized at trial and case decision in the courts of the first instance. Circumstances referring to the conditions and to the causes of judicial mistakes' existence are determined and outlined.

N.H. Кушнір

ПРИЧИНЫ И УСЛОВИЯ ВОЗНИКНОВЕНИЯ СУДЕБНЫХ ОШИБОК (НА МАТЕРИАЛАХ ДЕЛ СУДОВ ПЕРВОЙ ИНСТАНЦИИ)

Аннотация

Проанализированы наиболее распространенные взгляды ученых по вопросу причин и условий существования судебных ошибок. Осуществлен собственный анализ этого вопроса. Охарактеризованы отдельные причины и условия существования судебных ошибок при рассмотрении и разрешении дел в судах первой инстанции. Определено, какие обстоятельства могут быть отнесены к условиям существования судебных ошибок, а какие – к причинам.